

नामांक				Roll No.		

Question Booklet No.

No. of Questions – 20

VU-89-Dharm Shastra

No. of Printed Pages – 7

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2026
VARISHTHA UPADHYAYA EXAMINATION, 2026

धर्मशास्त्रम्

समय : 3 घण्टे 15 मिनट

पूर्णांक : 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

- 1) परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्काः अनिवार्यतः लेख्याः ।
- 2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
- 3) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि ।
- 4) एकस्य प्रश्नस्य सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः ।
- 5) सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन उत्तरणीयाः ।

खण्ड - अ

1. बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः -

[18×1=18]

- i) 'अमृतं' किं तात्पर्यम् ? [1]
अ) अयाचितम् ब) मृतम्
स) कर्षणम् द) भैक्षम्
- ii) दुःखमूलं किम् ? [1]
अ) सन्तोषम् ब) विपर्ययः
स) सुखम् द) भोगम्
- iii) नवसस्येष्टियागः कदा कुर्यात् ? [1]
अ) अयनान्ते ब) ऋत्वन्ते
स) समान्ते द) सस्यान्ते
- iv) बेदाध्ययने कस्मिन् तिथौ शिष्यं हन्ति ? [1]
अ) चतुर्दश्याम् ब) दशम्याम्
स) अष्टम्याम् द) एकादश्याम्
- v) कस्य वेदस्य ध्वनिः अशुचिर्भवति ? [1]
अ) ऋग्वेदस्य ब) यजुर्वेदस्य
स) सामवेदस्य द) अथर्ववेदस्य
- vi) वेदोत्सर्गः कदा कुर्यात् ? [1]
अ) श्रावणमासे ब) माघशुक्ले
स) प्रौष्ठपद्ये द) चैत्रशुक्ले
- vii) आचार्यः कस्य लोकस्य स्वामिः अस्ति ? [1]
अ) ब्रह्मलोकस्य ब) विष्णुलोकस्य
स) देवलोकस्य द) भूलोकस्य

- viii) क्षत्रियस्य आशौचशुद्धिः कति दिवसान्तरं भवति ? [1]
अ) दशदिनात्मकम् ब) द्वादशाहेन
स) पञ्चदशाहेन द) मासेन
- ix) याज्ञवल्क्यस्मृतौ कति अध्यायेषु विभक्तः ? [1]
अ) त्रिषु ब) चतुर्षु
स) पञ्चषु द) षट्षु
- x) वीरमित्रोदयग्रन्थस्य लेखकोऽस्ति [1]
अ) मित्रमिश्रः ब) हारीतः स) नन्दनः द) रुद्रधरः
- xi) मन्वर्थमुक्तावलीग्रन्थस्य टीकाकारोऽस्ति [1]
अ) आपस्तम्बः ब) कात्यायनः
स) कुल्लूकभट्टः द) हारीतः
- xii) 'वेदोऽखिलो धर्ममूलम्' इति सुक्तिः उपलब्धते [1]
अ) याज्ञवल्क्यस्मृतेः ब) मनुस्मृतेः
स) नारदस्मृतेः द) व्यासस्मृतेः
- xiii) धर्मशास्त्रेतिहासः पुस्तकस्य लेखकोऽस्ति [1]
अ) मेक्समुलरः ब) बुहलरः
स) मण्डमिश्रः द) डा. पी. वी. काणे महोदयः
- xiv) हरदत्तानुसारेण शौतमसूत्रे कति अध्यायाः सन्ति ? [1]
अ) पञ्चविंशः ब) अष्टाविंशः
स) सप्तविंशः द) षडविंशः
- xv) कृष्णयजुर्वेदस्याचार्योऽस्ति [1]
अ) बोधायनः ब) कात्यायनः स) गौतमः द) व्यासः

xvi) कौटिल्यप्रणीतं राजनीतिपरक शास्त्रमस्ति [1]

अ) वेदशास्त्रम्	ब) दर्शनशास्त्रम्
स) न्यायशास्त्रम्	द) अर्थशास्त्रम्

xvii) विज्ञानेश्वरमहोदयेन का टीका लिखिता ? [1]

अ) ज्ञानेश्वरी	ब) असहायटीका
स) लोचन	द) मिताक्षरा

xviii) मनुभाष्यटीकायाः टीकाकारोऽस्ति [1]

अ) शुलपाणिः	ब) रुद्रधरः
स) मेघातिथिः	द) असहायः

2. रिक्तस्थानानि पूरयत –

[6×1=6]

i) सर्वं परवशं दुःखं सर्वमात्मवशं _____ ।	[1]
ii) न पादौ धावयेत् _____ कदाचिदपि भाजने ।	[1]
iii) नेक्षेतोद्यन्तमादित्यं _____ कदाचन ।	[1]
iv) वेदोऽखिलो धर्ममूलं _____ च तद्विदाम् ।	[1]
v) श्रुतिः स्मृतिः _____ स्वस्य च प्रियमात्मनः ।	[1]
vi) द्वितीयमायुषो भागं _____ गृहे वसेत् ।	[1]

3. अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः –

[12×1=12]

i) सन्यानृतं किम् ?	[1]
ii) ब्रह्मसूत्रस्य किं तात्पर्यम् ?	[1]

- iii) वेदाङ्गानि च सर्वाणि कदा सम्पदेत ? [1]
- iv) आचाराद् किं लभते ? [1]
- v) ताम्रपात्राणां शुद्धिः कथं भवति ? [1]
- vi) बुद्धिर्शुद्धिः कथं भवति ? [1]
- vii) 'धर्म' शब्दस्य का परिभाषा ? [1]
- viii) 'स्मृतिः' इत्यस्य किं तात्पर्यम् ? [1]
- ix) कः सामवेदेन सम्बद्धं धर्मसूत्रमस्ति ? [1]
- x) 'धर्मसिन्धुः' ग्रन्थस्य लेखकः कः ? [1]
- xi) हरदत्तः का टीका लिखिता ? [1]
- xii) 'स्मृतिविवेकः' ग्रन्थः केन प्रणीता ? [1]

खण्ड – ब

लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः -

[10×2=20]

4. धुर्यलक्षणं लिखत । [2]
5. स्नातकः किं धारयेत ? [2]
6. रजस्वलागमनादिनिषेधफलं लिखत । [2]
7. श्रावण्यामुपाकर्म कालं लिखत । [2]
8. के घातकाः ? [2]
9. बकवृत्तिकस्य लक्षणं लिखत । [2]

10. सार्वकालिकानध्यायान् लिखत । [2]
11. शतं वर्षाणि कः जीवति ? [2]
12. चतुर्वर्णाशौचः कालं लिखत । [2]
13. भूशुद्धिः कथं प्रकारको भवति । [2]

खण्ड – स

दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः – [4×3=12]

14. सोमयागादयः कालं विवेचयत । [3]

अथवा

पञ्चमहायज्ञाः सविस्तरेण वर्णयत ।

15. ब्रह्ममुहूर्तविवेचनं लिखत । [3]

अथवा

कति नरकाः के च ते ?

16. धर्मस्य कारकज्ञापकश्च हेतुना लिखत । [3]

अथवा

पातिव्रत्यफलं लिखत ।

17. स्त्रीधर्मान् लिखत । [3]

अथवा

मनुस्मृत्याधिकृतटीकानां नामानि लिखत ।

खण्ड – द

निबन्धात्मकाः प्रश्नाः -

[3×4=12]

18. ऋतादिषु वृत्तिनां विस्तरेण विवेचयत ।

[4]

अथवा

मित्रमिश्रस्य परिचयः देयः ।

19. अनध्यायान् मनुस्मृत्यानुसारेण स्पष्टयत ।

[4]

अथवा

आचार्य शौतमस्य व्यक्तित्वं कृतित्वं च विवेचयत ।

20. काशीनाथोपाध्यायस्य परिचयं लिखत ।

[4]

अथवा

हिरण्यकेशिधर्मसूत्रस्य परिचयं लिखत ।

DO NOT WRITE ANYTHING HERE